

1 / NENADÁLÝ NÁVRH

Petr Ivanovič Kaštanov, známý svými cestami po Nové Zemi a po Špicberkách a probádáním polárního Uralu, univerzitní profesor zeměpisu, vrátil se právě ze své laboratoře. Podzimní semestr skončil, přednášky a zkoušky byly přerušeny a profesor se těšil na třínedělní zimní prázdniny. Ne však kvůli odpočinku, kdepak! Byl v nejlepších letech, pln zdraví a síly, a chtěl si vydechnout jen dva tři dny a pak se osvěžen pustit do vědecké stati o zeměpisné souvztažnosti Uralu a Nové Země.

Zatímco čekal na oběd, usedl Kaštanov k psacímu stolu a přehlédl denní poštu: prolistoval několik vědeckých brožur, které mu poslali autoři, přelétl katalog vědeckých noviněk německého nakladatelství. Nakonec jeho pozornost upoutal dopis ve velké nažloutlé obálce s adresou pečlivě napsanou velmi zřetelným, ale droboučkým písmem.

Profesor znal výborně rukopis lidí, s kterými si pravidelně dopisoval, a tato obálka od zcela neznámého člověka ho víc než zaujala.

Otevřel ji a s překvapením četl:

Munku-Sardyk I. XII. 1913

Vážený Petře Ivanoviči!

Protože vím, že máte nemalé zkušenosti v polárních badatelských výpravách a zajímáte se o zeměpis arktické končiny, navrhuji Vám, abyste se zúčastnil velké výpravy, kterou příští jaro na rok či dva vyšlu, aby probádala neprozkoumanou oblast Ledového moře. Jestliže s tím v zásadě souhlasíte, buďte tak laskav a přijedte k osobní domluvě dne 2. ledna 1914 v poledne do Moskvy do hotelu Metropol, kde se v té době se mnou sejdou i ostatní účastníci předpokládané výpravy. Jestliže to naprosto odmítáte, oznamte to laskavě na touž adresu. Cestovní vydání Vám budou hrazena i tak.

V oddanosti a úctě

Nikolaj Innokentěvič Truchanov

Profesor odložil dopis a zamyslel se.

„Truchanov? Jako bych už to jméno někde slyšel, ale kdy a kde? Myslím, že v souvislosti s otázkami geofyziky nebo astronomie.

Musím si to zjistit. Je to nesmírně zajímavé. Žije někde na hranicích Mongolska a financuje výpravu do Ledového moře!“

Kaštanov sáhl po telefonu a zavolal svého kolegu, profesora astronomie, a ten mu vysvětlil, že Truchanov absolvoval universitu a věnoval se geofyzice a astronomii. Nedávno postavil observatoř na vrcholku hory Munku-Sardyk v Sajanském hřbetu na hranicích Mongolska, aby využil čistoty a průzračnosti vzduchu Východní Sibíře za dlouhých zim, kdy je tam řada jasných dní a nocí. Ale co s tím mají společného polární oblasti? Nad Ledovým mořem je atmosféra nepochybně méně příznivá astronomickým pozorováním než na hoře Munku-Sardyk.

Na tuto otázku astronom nemohl odpovědět a Kaštanovovi nezbyvalo než čekat do 2. ledna, aby upokojil svou zvědavost. Rozhodl se ovšem, že do Moskvy pojede.

2 / PORADA V MOSKVĚ

V poledne 2. ledna roku 1914 přijel profesor Kaštanov autem k hotelu Metropol a zaklepal na dveře pokoje číslo 133, kam ho vrátný poslal. Dveře se otevřely a profesor vstoupil do prostorného světlého pokoje, kde už bylo několik mužů. Jeden z nich vstal, vykročil Kaštanovovi vstříc, a když mu podával ruku, zvolal:

„Jste přesný jako hodiny, Petře Ivanoviči, přes tenhle nečas, přes tuhle hotovou sibiřskou vánici! To je výborné znamení pro náš podnik. Jsem velmi rád, že jste přijel a že mám čest vidět vás tu. Já jsem Truchanov. Dovolte, abych vás seznámil s ostatními pány.“

Jeden za druhým vstávali a Truchanov je představoval Kaštanovovi:

„Zoolog, soukromý docent Semjon Semjonovič Papočkin.“

„To je meteorolog Hlavní fyzikální observatoře Ivan Andrejevič Borovoj.“

„Botanik a lékař Michail Ignatěvič Gromeko.“

Na kulatém stole uprostřed pokoje byla rozložena velká mapa arktické oblasti, na které byly výraznými čarami vyznačeny cesty

výprav v posledních padesáti letech. Severně od Tajmyrského poloostrova byla už zakreslena země, kterou objevil Vilkickij teprve v létě roku 1913.*

Když se všichni usadili kolem stolu, Truchanov se ujal slova:

„Jak vidíte na této mapě, na pěti šestinách arktické oblasti mezi Sibiří, severní Evropou, Grónskem a Severní Amerikou jsou vyznačeny cesty mnoha výprav. Ale Vilkickij nám nedávno svým úžasným objevem pevniny dokázal, že i v této oblasti je možno učinit ještě veliké vědecké objevy. Je třeba jen vhodně zaměřit své úsilí a užít při tom zkušeností všech předchůdců.“

V tradici slavných výprav v XVII. a XVIII. století – Prončiščeva, Laptěva, Děžněva, Beringa – a výzkumů Wrangelových a Middenдорfových v první polovině XIX. století na nejzazším severu Sibiře pokračují nyní výpravy Sedova, Brusilova a Rusanova, které konají výzkumy v Karském nebo Barentsově moři. Do té oblasti také pronikl Vilkickij a bude ovšem ve svých výzkumech pokračovat. Konkurovat s nimi nechci.“

* Teď se jmenuje Severní země (pozn. aut.).

„Mé plány,“ pokračoval Truchanov po krátké odmlce, „dotýkají se jiné části arktické oblasti. Podívejte se na tuhle obrovskou bílou skvrnu severně od Čukotského poloostrova a Aljašky – nepřetíná ji ani jediná barevná čára! Nešťastná *Jeanetta*, zamrzlá v ledu, proplula jižněji od této skvrny. Poslední Sverdrupovy a Amundsenovy výpravy pracovaly východněji, mezi ostrovy severoamerického souostroví.

Ale uvnitř hranic této skvrny musí být ještě neznámá země anebo velký ostrov o polovinu menší než Grónsko. A možná, že tam leží celé souostroví. Podívejte se, na východním okraji této skvrny je vyznačena domnělá pevnina, kterou z dálky viděl Krucker, na jižním okraji je zakreslena země Kinan. Nansen se domnívá, že v této části Ledového moře není žádná velká země; Peary je naopak přesvědčen, že z mysu Thomase Hobbarda viděl na severozápadě kraj velké pevniny.

Harris, člen pobřežní mapovací a geodetické komise Spojených států amerických, je přesvědčen o existenci této pevniny na podkladě studia přílivů a odlivů na severním pobřeží Aljašky. Podle něho celý průběh tohoto vlnění mořské hladiny v Beaufortově moři svědčí, že příliv a odliv sem nepřichází z Tichého oceánu úzkým a mělkým Beringovým průlivem, ale z Atlantského oceánu hlubokým průlivem mezi Norskem a Grónskem a pak mezi předpokládanou pevninou a břehy Aljašky a Sibiře se toto vlnění stále víc oslabuje. Kdyby tu tato pevnina nebyla, přílivová vlna by postupovala z Grónského moře přes severní pól přímo k břehům Aljašky a Čukotky, neopoždžovala a nezeslabovala by se. Existence země je tu dokázána také tím, že v Beaufortově moři, na západě otevřeném, západní větry přílivovou vlnu zesilují a východní ji zeslabují a rozdíl ve výši vlny dosahuje až dvou metrů. To je možno jen v úzkém moři mezi dvěma pevninami. Od ostrovů severoamerického souostroví je předpokládaná země oddělena jen úzkým průlivem. Kdyby tento průliv byl široký, přílivová vlna z Atlantského oceánu by mohla dorazit na břehy Banksova ostrova, setkat se tam s přílivovou vlnou, která tuto pevninu obchází ze západu a z jihu, a obě vlny by se musely navzájem utlumit. Ale MacClaerovo pozorování u západního břehu Banksova ostrova dokázalo, že se tady ještě neprojevuje přílivová vlna, která jde od západu z Beaufortova moře.“

„Nuže,“ zakončil Truchanov svou přednášku, „existenci pevniny nebo husté skupiny velkých ostrovů v této části arktické oblasti musíme považovat za skoro nepochybnou a je jen třeba je objevit

a přivtělit k Rusku. Dověděl jsem se, že kanadská vláda připravuje výpravu, jejímž úkolem je proniknout letos v létě do této bílé skvrny od východu. Déle nelze otálet, do této oblasti musíme proniknout z jihu a jihozápadu od Beringova průlivu, jinak poslední neprozkoumaná část Arktidy bude cele probádána a obsazena Angličany.

Proto tedy jsem se rozhodl zorganizovat a vyslat tam výpravu a vybízím vás, abyste se jí zúčastnili.

A nyní dovolu, abych vám oznámil své nejbližší plány. Loď typu *Fram*, ale zmodernizovaná na základě zkušeností z posledních plaveb, staví se už od podzimu. Co nevidět bude spuštěna na vodu a kapitán odjede, aby dohlédl na její konečný výstroj. Na konci dubna má být loď podle smlouvy zcela hotova a k 1. květnu připluje pro členy výpravy do Vladivostoku. Počátkem května vyrazíme a zamíříme přímo na Kamčatku, kde v Petropavlovsku vezmeme na palubu smečku tažných psů a jednoho nebo dva Kamčadaly, kteří dovedou řídit psí spřežení. Když se nám to nepodaří na Kamčatce, můžeme si psy vzít na Čukotském poloostrově v Beringově průlivu, kde budeme muset přistát, abychom nabrali zásobu sušených ryb pro psy a polární výstroj pro lidi. Za Beringovým průlivem nezamíříme na severozápad jako *Jeanetta*, ale na severovýchod, přímo k předpokládané zemi. Ovšem, že se brzo setkáme s ledy a budeme se mezi nimi probíjet co možno nejdále. Je však velmi pravděpodobné, že na lodi k břehům této země nedoplujeme a vysadíme výpravu na saních, která bude muset proniknout co nejhluběji na sever. Bude opatřena zásobami na rok, kdyby snad musela přezimovat, kdyby se jí nepodařilo do podzimu se vrátit anebo kdyby loď, která bude křížovat při jižním okraji země či celistvých ledů, nemohla nabrat výpravu před počátkem zimní polární noci. Na okraji země zanechá loď v určitých vzdálenostech sklady potravin, aby si výprava na saních mohla doplnit zásoby i na druhý rok, kdyby se stalo nějaké

neštěstí. Jestliže se však koncem dalšího léta loď nevrátí do nějakého přístavu, které má telegrafické spojení s Evropou, bude na jaře příštího roku vypravena záchranná expedice, aby loď našla a vzala na palubu výpravu na saních.

Tak tedy,“ zakončil Truchanov, „ačkoli výprava nechce dosáhnout severní pól z nové strany, nýbrž jen prozkoumat předpokládanou pevninu na sever od Beringova průlivu, přece je to úkol dost obtížný. V nejlepším se vrátíme do vlasti letos pozdě na podzim. Možná, že předpokládanou zemi dokonce ani neuvidíme. Pravděpodobnější však je, že budeme muset přezimovat mezi ledy na lodi nebo na pevnině a vrátit se o rok nebo o dva později. V nejhorším můžeme zahynout – to musí mít každý z nás na zřeteli a podle toho si zařídit své záležitosti.“

Po chvíli mlčení, kdy si každý z posluchačů mohl promyslet svůj názor na celou tu věc, Truchanov dodal:

„Kdyby teď, když jsem vysvětlil plán výpravy, považoval někdo z vás za nemožné zúčastnit se jí, pak bych ho ovšem prosil, aby

do počátku května nikomu neříkal o našem plánu, aby nás nemohli cizinci předejít.“

„Jestli se nemýlím,“ poznamenal Kaštanov, „když jste se, Nikolaji Innokentěviči, zmínil o výpravě na saních, řekl jste: Vysadíme ji na břeh nebo na led. Cožpak vy sám se nezúčastníte probádání neznámé země?“

„Naneštěstí ne, Petře Ivanoviči. Pojedu s vámi lodí a zůstanu na ní, protože téměř nemohu chodit pěšky. Vždyť mám na jedné noze od kolena protézu; při cestách po divokých Sajanských horách jsem si ji tak nešťastně zlomil, že je ze mne invalida, který se nemůže pohybovat.“

„A kdo se vypraví s expedicí na saních?“

„Všichni přítomní kromě mne a kapitána a ještě jeden nebo dva Kamčadalové nebo Čukčové, tedy pět nebo šest lidí. Prozkoumání všech říší přírody bude zajištěno a meteorolog se kromě pozorování atmosférických jevů ujímá i měření zeměpisných délek a šířek. Že ano, Ivane Andrejeviči?“

„Naprosto správně, jsem v tom zběhlý,“ odpověděl Borovoj.

„Netrvám na tom, abyste ihned vyřešili otázku, zda se výpravy zúčastníte,“ pokračoval Truchanov. „Ať si každý sám můj návrh klidně promyslí.“

„Do kdy se musíme napevno rozhodnout?“ zeptal se Papočkin.

„Do týdne v tuhle dobu. Bohužel vám nemohu dát na rozmyšlenou delší čas, protože kdyby někdo z vás odmítl, byl bych nucen hledat jiného odborníka – a koncem ledna se musím vrátit na Sibiř, abych si všechno zařídil ve své observatoři. Vždyť ji opouštím na hezky dlouhou dobu.“

Za týden se ve stejnou hodinu sešli v Truchanovově pokoji všichni kromě kapitána, který už odjel, aby převzal loď. Žádný z vědců se nezřekl účasti ve výpravě, i přes nastávající útrapy a nebezpečí příliš lákavé. Truchanov byl nadšen a poznamenal, že svornost a ráznost v rozhodování mezi účastníky předem zaručuje úspěch podniku. Znovu posoudili plán a každý účastník přičiňoval poznámky ze svého oboru, pokud jde o nutnou vědeckou a osobní výzbroj.

Nazítří se všichni rozjeli, aby se připravili na výpravu a zařídili si své soukromé věci.

3 / NA DALEKOU CESTU

Dne 20. dubna vyjeli spolu z Moskvy sibiřským expresem profesor Kaštanov, zoolog Papočkin, meteorolog Borovoj a doktor Gromeko; smluvili se, že se tu sejdou z různých konců Ruska. Za dlouhých deset dní dorazili konečně na nádraží ve Vladivostoku.

V hotelu, který jim byl předem oznámen, našli už naši cestovatelé Truchanova. Přijel sem před týdnem, aby leccos nakoupil a přejal objednané zboží. Nazítří, prvního května, přivítalo všech pět cestovatelů loď *Polární hvězda*, která zakotvila v přístavu. Z velitelského můstku se na ně smál kapitánův ošlehaný obličej.

Ve třech dnech nabrali uhlí, strojní olej, potraviny, různé předměty vědecké výstroje a vlastní zavazadla členů výpravy, kteří třetího dne nastoupili na loď.

Ráno 4. května bylo všechno hotovo, celní formality skončeny, posádka i cestující na svých místech.

Polární hvězda ladně rozkrajovala vlny zálivu Zlatého rohu, v poledne objela Oslí uši a zamířila kolem Ruského ostrova na východ. Všech pět členů výpravy sledovalo z velitelského můstku vzdalující se město, které se jako amfiteátr rozložilo na sopkách za zeleným zálivem. Každý z nich se sám sebe v duchu bezděky ptal: „Uvidím někdy zas tyhle břehy a vůbec svou vlast?“ A každý trochu posmutněl. Ale čerstvý mořský větrík a lehké pohupování lodi, které začalo, když vyjeli ze zálivu, rychle zahnalý úvahy o pevnině.

Ozval se gong, jenž zval k obědu, a cestovatelé se naposledy podívali na tmavý pruh milého břehu, který zůstal vzadu. Pak sestoupili do klubovny.

Po obědě vyšli zase všichni na palubu, aby se podívali na temný masív ostrova Askoldu, na poslední kousek drahé země až ke Kamčatce. Když *Polární hvězda* minula ostrov, obrátila se na východ; vítr se utišil a loď plavně brázdila blankytné vody Japonského moře, které se teď ztrácelo na jihu a na východě za obzor. Jenom na severu ve vzdálenosti asi patnácti či dvaceti kilometrů táhla se tmavá čára ussurijského pobřeží. Při západu slunce za mysem Povorotným i tento obrys rychle zmizel z dohledu.

Loď se ostře obrátila na severovýchod.

„Do kterého přístavu míříme?“

„Do žádného, jestliže nás k tomu nedonutí silný vítr. Ale tlakoměr stojí vysoko a do Kurilských ostrovů to na bouři nevypadá.“

„A tam?“

„Tam nám studené Ochotské moře jistě způsobí leccjakou nepříjemnost. Tenhle odporný kout Tichého oceánu skoro vždycky dá co proto lodím, které míří na Kamčatku. Každou chvíli tam bývají nenadálé vichřice, mlhy, déšť nebo sníh, zejména na jaře a na podzim. Ale aspoň se tak připravíme na polární podmínky.“

Protože moře bylo klidné, vyspali se té noci výborně a odpočinuli si po shonu a starostech cestovních příprav. Nazítří však se Truchanovova předpověď vyplnila. Tlakoměr prudce klesal, začal dout pronikavý severozápadní vítr, nebe se zatáhlo šedivými mračny a spustil se protivný drobný déšť. V šířce mysu Trpělivosti obrátila se *Polární hvězda* skoro na východ, vplula do otevřeného Ochotského moře a stále se vzdalovala od Sachalinu. Začalo silné boční kymácení a cestovatelé strávili velmi neklidnou noc.

Nazítří se počasí nezlepšilo. Déšť a sníh se neustále střídaly. Tmavé vlny s bílými hřebeny pěny rytmicky narážely na levý bok a zkrápěly celou palubu. Cestovatelé byli nuceni sedět v klubovně a krátit si čas hovorem. Papočkin a Borovoj, kteří špatně snášeli kymácení, nepřicházeli ani k obědu, ani k večeři. Kapitán sestupoval ze svého stanoviště na můstku vždy jen na kratičkou chvíli. Naštěstí vichřice nebyla silná a přes noc dokonce zeslábla. Ráno vyvstala vpředu tmavá kupa ostrova Paramuširu, největšího v severní části Kuril. Napravo bylo vidět drobné ostrovy Makanruši a Onkotan se sopkou Toor-usyr, z které vystupoval hustý sloup dýmu. Vítr ustal, kouř stoupal přímo vzhůru a rozplýval se v horních vrstvách atmosféry do šedivého oblaku, sotva patrného na pošmourném nebi. Několik mil na jih – podoben obrovskému sloupu – čněl kolmo z vody útes Avossi jako ohromný prst, jenž hrozí lodi. Bílý pruh příboje ostře odděloval jeho úpatí od mořské hladiny, která se v šedivém světle zdála olivově zelená.

„Jak jsou tyhle ostrovy nevlídné!“ zvolal Papočkin, jenž vyšel na palubu, když slyšel, že je vidět zemi. „Černé a zarudlé zamračené skály a plazivé křoví.“

„A neustálé mlhy. V létě deště, v zimě vánice,“ dodal Truchanov. „A přece jen tu žijí lidé.“

„Kurilské ostrovy jsou veskrze sopečného původu,“ vysvětlil Kaštanov. „Je na nich třiadvacet sopek, šestnáct z nich je ustavičně

nebo občas v činnosti. Tento řetěz, který spojuje Kamčatku s Japonskem, táhne se po západním okraji velké propadliny mořského dna, podle propasti Tuscarory, a ta dosahuje hloubky devíti a půl tisíce metrů. Linie velkých zlomů v zemské kůře jsou obvykle doprovázeny sopkami a častá zemětřesení, k nimž tu dochází, svědčí o tom, že pohyby v zemské kůře ještě pokračují a rovnováha že se porušuje.“

4 / ZEMĚ DÝMAJÍCÍCH SOPEK

Vítr, jenž jim váł do zad, dovolil po poledni napnout všechny plachty a *Polární hvězda* plula dvojnásobnou rychlostí ke Kamčatce, kterou už bylo vidět na obzoru. Loď brzo dorazila na úroveň mysu Lopatky a pak se před očima cestovatelů naježil řetěz sopek. Některé byly kuželovité, jiné s tupým vrcholem, spojené navzájem rovnými hřebeny nevysokých hřbetů. Sníh, který pokrýval štíhlé kužele sopek a hřeben spojovacího hřbetu, bělal se jasně na tmavém pozadí nebe. Měsíčná noc dovolila bezpečně vplout do úzkého hrdla Avačinského zálivu. *Polární hvězda* stáhla plachty, pomalu proplula mezi vysokými skalami brány a ocitla se v rozlehlém zálivu, na jehož březích nesvědčilo ani jediné světýlko o přítomnosti lidí. Bylo už po půlnoci a malé městečko Petropavlovsk dávno spalo. Klidné vody zálivu se stříbřily v jasném svitu měsíce a daleko na severu se zdvíhal štíhlý kužel Avačinské sopky, podobný bílému přízraku na tmavém pozadí oblohy. Ve vzduchu bylo cítit slabý mrazík. Zdálo se, že Kamčatka je ještě pohroužena do zimního spánku.

Loď za hodinu zakotvila asi sto kroků od břehu u spícího městečka. Rachot řetězů vzbudil psy a noční ticho bylo roztráštěno štěkotem a vytím, kterého si však nikdo z obyvatel města nevšímal. Tenhle koncert se opakoval často, zřejmě to byl obvyklý zjev.

Ráno byli cestovatelé probuzeni shonem a zmatkem na palubě. Nakládali uhlí, pitnou vodu, zásoby. Všichni spěchali nahoru. Jasně slunce už vystoupilo vysoko nad hory a město oživilo.

Po dlouhé plavbě chtěli všichni ucítit pod nohama pevnou zemi; proto narychlo posnídali, a aby se dostali na břeh, nasedli do loďky,

kteřá plula pro zásoby. Tam se už sešli všichni obyvatelé Petropavlovska od dětí až po starce, kteří sotva vládli nohama, aby se podívali na loď a na cestující, dozvěděli se poslední novinky z daleké vlasti a zjistili, zda jim přivezli zboží, které potřebují.

Za nástupem se na mírném svahu rozložily v malebném nepořádku ubohé domky obyvatel města. Od těchto chat se velikostí a pevností odlišovala jen městská škola, nemocnice, nový dům gubernské správy a několik obchodních skladišť.

Cestovatele překvapilo, že tam nebylo pranic podobného ulicím. Domky byly rozházeny tak, jak to jejich stavitele a pány napadlo: některé stály otočeny k zálivu průčelím, druhé bokem, třetí dokonce šikmo. Kolem každého domku byly špejchary, kůlničky, přístřešky pro dobytek, věšáky na sušení ryb. Na mnoha místech ležely ještě hromady a pláně špinavého tajícího sněhu, zpod nichž sbíhaly k moři potůčky kalné vody; cestovatelé je museli přeskakovat, protože tu nebyly ani chodníky, ani můstky.

Všechny překvapilo, že tu skoro docela chyběla drůbež a drobné zvířectvo. Vysvětlovali si to tím, že tažní psi, bez kterých je život na Kamčatce nemožný, vyhubí všechna malá zvířata. Zejména na konci zimy, když se ztenčí zásoba sušených ryb a psi mají hlad. Ty psy, překrásně huňaté šelmy různých barev, bylo vidět u všech stavení. Někteří se hráli na slunci malebně roztaženi, jiní se hrabali v kuchyňských odpadcích, další se prali nebo si spolu hráli. Cestovatelé si se zájmem prohlíželi takle zvířata, jejich příbuzní se měli zúčastnit výpravy *Polární hvězdy* jako dopravní prostředek po sněhu a ledu neznámé země. Protože zimní cestování skončilo a na Kamčatce tál všude sníh, měli teď psi zasloužený odpočinek a nezasloužený veliký půst, zračící se na jejich propadlých bocích a hladových pohledech.

Nehledíce na klikatou cestu, která vedla mezi domy a jejich přístavky, obešli cestovatelé za necelou půlhodinu celé město a pustili se kousek dál. Botanik doufal, že za městem najde nějaké jarní rostliny. Doufal však marně – všude ještě ležel hluboký sníh a jenom na nejprůkřejším svahu, kde sníh již roztál, našli mladé lístky sasanek. Jaro na Kamčatce pro spousty zimního sněhu a vlivem studeného Ochotského moře začíná pozdě a sníh taje až koncem května. Ale podzim se zato pořádně protáhne až do poloviny nebo možná do konce listopadu.

Z horního kraje města se otvíral nádherný pohled na celý Avačinský záliv, obklopený prstencem hor. Ty se místy prudce svažovaly tmavými útesy k vodní hladině, jinde pak sbíhaly povlovnými svahy a byly prořaty údolními říček, které už shodily zimní okovy.

Prstenec hor se vzdaloval od břehu zálivu jen na západě, kde bylo vidět nížinnou deltu říčky Avači. U jejího ústí stály domky stejnojmenné vesnice, kromě Petropavlovska jediného obydleného místa na břehu tohoto nádherného bazénu, širokého asi dvacet kilometrů. Byly by se do něho vešly námořní flotily všech velikých i malých států, byl skvěle chráněn od moře, a proto tím spíše diváky překvapoval svou prázdnotou. Na jeho hladkém povrchu se nebělala jediná plachta; zato okolní lesnaté hory se ještě bělaly zimním příkrovem.

Když naši cestovatelé sestoupili k břehu, stali se svědky zajímavé scény. U vody stálo třicet psů, svázaných vždy po dvou a určených pro výpravu. Obstoupilo je několik námořníků a zástup zvědavců, ale psi byli velmi nepokojní – vyli, prali se a chtěli utéct. Na vodě u břehu kotvila velká neohrabaná loďka, do které se snažili tu smečku naložit. Podsaditý, do pasu nahý chlapík, zřejmě kajur – tj. psovod – popadl dva vzpouzející se a vyjící chlupáče za kůži na hřbetě, odnesl je do loďky a posadil na zádi. Ale sotva se od nich otočil, aby šel pro další pár, chytrí psi, kteří cestování po vodě zřejmě nemilovali, vyskočili na břeh a vmísili se mezi ostatní. K obveselení všech diváků se to několikrát opakovalo. Nepomáhaly ani rány, ani křik – psi nechtěli opustit svou otčinu. Kajur zuřil a nadával psům ruskými a kamčadalskými nadávkami, diváci se chechtali a všelicos mu radili, psi vyli – byl to nepředstavitelný zmatek.

Nakonec si kajur vymyslel vtipný, i když pro psy nepříliš příjemný způsob, jak nalodit chlupaté cestující. Odstrčil loďku asi pět kroků od břehu, její kotevní lano podal jednomu námořníkovi a pak začal házet psy přes vodu do loďky. Nic nedbal, že se vzpouzeli. Psi se ve vzduchu škubali, pleskali na dno loďky, vyskakovali předními tlapami na bok lodi a zoufale vyli, ale přece jen se neodvážili hupnout do vody. Když byly v člunu všechny neposedné páry, které bez ustání skákaly a vyly, obrátili člun přídíl k břehu. Námořníci a kajur do něho rychle vskočili a chopili se vesel. Hned při prvním zabrání smečka ztichla, jako by někdo mávl kouzelným proutkem, a po celou dobu, co ji vezli, ani nemukla. Ale sotva člun přirazil k boku *Polární hvězdy*, koncert začal znovu zdvojnásobenou silou. Z břehu bylo vidět, jak

vytahují páry psů na palubu v košíku spouštěném z paluby lodi na provaze a jak je kajur nosí do připravené ohrady, kde je slušná dávka sušených ryb přiměla, že se konečně smířili s osudem.

Shon na palubě, rachot kotevního řetězu a vytí vylekaných psů vzbudily nazítří ráno cestovatele, kteří bez meškání vystoupili na palubu, aby se naposled podívali na městečko a jeho obyvatele. „Hurá!“, „Šťastnou cestu!“ a mávali čapkami a šátky, a zatímco psi vyli, *Polární hvězda* se lehce otočila a plnou rychlostí zamířila přes záliv k bráně. Břeh rychle uplýval do dále a zároveň se začal v pozadí vypínat za horami u městečka sněhobílý kužel Avačinské sopky. Z jejího tupého vrcholku stoupal tenkým, průzračným pramínkem kouř.

„Naše sopka si zapálila,“ ozval se hlas za zády cestovatelů, kteří stáli u okraje paluby a obdivovali se krásnému obrazu.

Všichni se ohlédli. Byl to onen energický muž, který včera přehazoval psy do loďky. Teď měl na sobě kuchlanku – kazajku ze sobí kožešiny srstí ven. Jeho úzké hnědé oči, posazené trochu šikmo, vysedlé lícní kosti, osmahlá barva obličeje, ploský nos a řídké černé knírky na první pohled prozrazovaly mongolský původ. S úsměvem se díval na cestovatele.

„To je nový člen naší výpravy, Ilja Stěpanovič Igolkin, velitel třiceti psů a kajur vedoucích saní. Naučí nás zacházet s těmihle nepokojnými zvířaty,“ pravil Truchanov a podával kajurovi ruku.

„Naši pejsci jsou náramně klidní, pane náčelníku,“ namítl Igolkin. „Už se ztišili. Vždyť z vlasti nikdo neodjíždí rád, a proto tak vyli.“

Když Igolkin odešel ke psům, Truchanov o něm vykládal svým druhům. Igolkin pocházel ze Zabajkalí z rodiny burjatských kozáků z jakési stanice na hranicích Mongolska. Bojoval ve válce s Japonci a pak zůstal ve Vladivostoku. Na Kamčatku ho zavezla vědecká výprava a jemu se zalíbila země dýmajících sopek, její volnost, spousta ryb a lov na medvědy. Našel tu druhou vlast, rychle se přizpůsobil svérázným zvyklostem tamního života a stal se z něho obratný kajur, známý po celém Petropavlovsku, a průvodce lovců. K účasti v Truchanovově výpravě ho zlákala vysoká odměna, kterou dostal rok předem a která mu pomohla, aby si postavil dům, opatřil dobytek a rybářské náčiní.

Polární hvězda za hodinu po tom, co zdvihla kotvy, vplouvala už do brány Avačinského zálivu, která je přes pět kilometrů dlouhá. Napravo u vjezdu proti svislým skalám Babuškinova mysu vyčnívala z moře ohromná kupa černého Babuškinova útesu, asi sto metrů vysoká, s plochým vrcholkem, velmi vhodná pro hnízdění mořských ptáků.

Stovky racků, kormoránů a jiného ptactva, vyplašeny hlukem stroje, začaly kroužit kolem útesu a naplňovaly vzduch pronikavým křikem.

Když *Polární hvězda* objela mys Dalnyj s majákem, ostře zahнула na severovýchod, zamířila podél východního břehu Kamčatky a poznenáhlu se od něho vzdalovala.

Dva dny nebylo co pozorovat. A navíc foukal studený severozápadní vítr, který přinášel hned déšť, hned kroupy nebo sníh. Moře bylo neklidné a teplé kajuty byly vábnější než mokrá paluba.

Nakonec se vítr utišíl, ale zato se objevily plovoucí kry a nastaly mlhy. Dva dny pluli pomalu, aby nenarazili na ledové pole. Když se vyjasnilo, objevil se vpravo břeh skalnatého ostrova sv. Vavřince a nalevo Čukotský mys. Na západ odtud na břehu hlubokého zálivu Prozřetelnosti ležela obchodní osada; tam bylo pro výpravu složeno uhlí, které sem předem přivezla najatá loď. *Polární hvězda* zakotvila a začali nakládat. Po týdnu plavby všichni spěchali na břeh. Ale na pobřežních skalách nebylo místo k procházkám; na svazích ještě ležel sníh a jen nevelká plošina kolem osady byla beze sněhu.